

AGUA

Mga Nilalaman

Warship
Butanding
Pating
Lumba-Lumba
Balyena
Bangsi
Pawikan
Barko
Kataw
Marino
Dikya
Imelda
Diwata ng Ilog

WARSHIP

Banta ka sa dibdib ng teritoryo ng kaaway. Sa umagang iyon,
Ilang piloto ang nagpainit ng kanilang tora-tora. Hinalikan
Ang mga huling haiku bago ilibing sa balsa. Mabibigat

Ang mga pakpak na nagniningas sa pag-ubo ng punglo't asero
Ng iyong mga baril at kanyon. Habang bumubulusok
Ang nagliliyab nilang layon, makailang ulit nilang isisigaw

Ang pagnanasang mabuhay ng isang libong ulit. Punyal
Na nakatarak sa iyong tadyang ang kanilang nagbabagang
Pagkakahimlay. Maari silang mabuhay ng isang libong ulit,

Kasama ng kanilang mga tula, samantalang ikaw, naagnas
Na kalansay ng maringal na pakikidigma, ay tahimik na bangkay
Na nilimot sa ilalim ng laot habang patuloy sa panganganak

Ang iyong mga sugat ng makukulay na kislap ng mga isda.

BUTANDING

Ganito kalaki namin nakilala

Ang kamatayan: tila isang galerang

Inakyat ng gutom o ng pakikidigma.

Sa pagkakahimpil nito sa pampang,

Mga pirata kaming maghahanap

Ng anumang mapapakinabangan.

Ngunit ano ang makukuha sa ilalim

Ng hindi namin kilalang kaliskis?

Nilambat na kami ng pagkaligalig

Na baka may dalang sumpa ang pagtikim

Sa kanyang laman. Maraming lihim

Ang dagat at isa na rito ang napahimpil.

Kuwento ng isa, ito ang lumalamon

Sa mga nawawala at nalulunod

Sa tuwing inaabutan ng unos sa laot.

Sanggol lamang ito, dagdag niya,
Kumpara sa balyena ni Jonah.
Marami ang tumango sa kanyang winika.

Kabig pa ng isa, mistikal na alaga
Ng diwata ng dagat ang dambuhala.
Marahil kabayo niya ito o di kaya'y gadya.

Tulad ng paniniwala sa paghahain
Nakumbinse ang ilan na sasapitin namin
Ang kawalan ng isda kung ito'y kakainin.

Kaya sa pagpakuha ng retrato
Lamang kami nagawang makuntento
At pagsaluhan ang iisang memento.

PATING

Nangingilag kahit

Ang sarili kong anino,

Ganito ilarawan

Ang dinadala kong

Panganib, kaya

Namumuhay ng pasolitaryo

Dahil panganib

Ang hatid sa mga kauri.

Hindi ko itatanggi,

Sa sinapupunan pa lamang

Natuto nang kumain

Ng mga kapatid

At sa unang paglangoy

Dugo't laman kaagad

Ang aking hinahanap.

Natutunton ko
Ang bukas na sugat
Kahit ang kumakawag
Ay malapit sa pampang.
Hindi ba hilakbot

Ang aking dala sa tuwing
Kumikilapsaw ang alon
Sa paglitaw ng palikpik?
May musikang umaaahon
Na tila bitik sa binti

Habang ako'y papalapit?
Kaya hindi magkamayaw
Sa pagsigaw
Ang makakapansin
Sa aking pagdating.

Kung may kukupad-kupad
Sigurado ang pagkakasakmal
Ng kanyang katawan.
Hindi ba't tinanghal
Na pinakamalakas

Ang aking ngasab?

Kaya nakakulong

Sa hawla ang sumusukat

Sa bigat ng aking kagat?

Natututo rin akong

Makibagay sa iba

Kung inaakalang

Mananatiling mag-isa.

Kapag natutuhan ko na

Ang mangilates ng pangamba,

Napapasama ako sa paanyaya:

Iikutan namin ang mag-inang

Nasa balsa. Habang lumalalim

Ang kanilang pagtangis

Lalong umaapaw ang nasa naming

Makakain. Mag-uunahan

Kami kung kumilapsaw

Na ang uha. Ngunit

Ang pagtitipong ito

Ang maghahatid sa amin

Sa panganib. Bangka-bangka

Ang mangingisda sa aming

Palikpik, tanging palikpik.

At aming pagsasaluhan

Ang mga itinatapong katawan.

LUMBA-LUMBA

Nangangalay sa pagkakasabit ang largabista.
Kanina pa kami rito. Panatag nang nakaduyan
Sa sapot ang kislap ng kaninang tumilamsik
Na tubig-alat. Nasa iisang pintig na ang hugong
Ng motor ng baroto at ng sarili kong paghangos.
Nagbabaras na sa ilong ang lansa at gasolina.
May itinuro ang giya. Nasa unahan na raw namin
Ang hinahanap. Nabasag na asin ang kaninang
Dumuduyang kislap-tubig-dagat. Nakikipag-unahan
Ang kabog ng puso sa ungol ng motor. Humalik
Ang largabista sa mga mata. Inihalik sa paningin
Ang layo't anumang nagtatago sa rabaw ng dagat.
Naroroon sila, mabibigat na imaheng gumagapang
Sa mahabang pilas ng seluloid na handang maputol.
Isinilid nila ang mga sarili sa dilim ng ilalim
Nang madama ang pagkabalabog ng mga alon.
Humimpil ang bangka. Bumalik sa dibdib
Ang largabista. Kailangang maghintay, ayon sa giya.
Ngayon ko lang napansin ang bahaghari na tila-ahas
Na buntot ng baroto. Hindi mapatid-patid.

BALYENA

Muli siyang hinugot ng pagkamangha. Dalawang mahabang
Burda ng landas-ulap ang kanyang natanaw; mga puting tali

Sa noo ng langit. Kilala niya ang mga kanaway at albatross
Na pumapapak sa mga tulya't tahong na naligaw sa pagkapit

Sa kanyang lawas ngunit hindi ang pakpak na naglaladlad
Ng kinamamanghaan. May nasa siyang magpakilala.

Bigla-bigla niyang pinausbong mula sa buho ang tilandoy,
Pagbabakasali sa biglang lingon. Ngunit tuloy-tuloy ang paglayo.

Bago niya muling ibaon ang sarili, nadama niya ang pagbabalik
Ng pinapulandit na tubig at sa kanyang pagkakatingala tila

Nagpapakawala ng ulan ang mga landas-ulap.

BANGSI

Katulad ni Icarus, kilala ko ang inggit ng mga isdang
Bigla-biglang umaahon, sumasalibad, at sa ibabaw ng alon
Nagpapanggap na tabong, doong at manaol. Nagnanais silang
Makatakas sa hatak ng laot, makapiglas sa kapit ng lansang't alat,

Makalayo sa laberintong dilim ng ilalim. Hindi nakakasapat
Na ang kanilang anino't imahe'y magkalapat, kaya tatastasin nila
Ang mga hindi maabot hanggang ang pinaglisana'y isang naglahong
Tuldok. Nagbabaras nilang tatawirin ang mga alangaang

Na walang pag-aalangan. Hihigitan ang abot-tanaw na lipad
At tapang ng mga ibong dati-rati'y nag-aabang ang sakmal
Sa kanilang walang tayog na pagsalimbay. Sa kanilang tagumpay

Ay ang pagbuka ng kanilang mga palikpik habang mas lalong
Nagniningas ang araw sa kanilang lawas.

May hangganan

Ang kanilang lipad katulad ng kay Icarus. Hindi nila mapipigilan
Ang nag-uunahang pag-ulan ng kinang ng mga kaliskis habang

Bumabagsak, tulad ni Icarus na hindi na nagawang makapitan

Ang mga nagkumpulang mga pakpak na sa kanyang huling tingin

ay hinahabing ulap.

PAWIKAN

Sa dulo ng lahat maiiwan ang iyong talukap. Dito
Sa baybay. Sinisiyasat ng mga bangaw ang naiwang
Mapa ng iyong paglalayag. Nangungupas ang pagkalumot.

Walang lungkot sa paglalakbay na mag-isa. Tulad ka
Ng di-inaasahang peregrinong itinaboy ng di-kilalang
Sakit ng nayon. Nakaangkas sa balikat ang bag at atang

Na mahilom ang mga sugat, walang ibang dala
Kundi limang talulot ng sampaga, apat na bugkos
Ng balahibong pusa, dalawang kuyom ng pigtal

Na rosaryo't isang pares ng nanlalabong antipara.
Isa-isang iwinawaglit sa sarili habang nagbabago ang wika
Ng mga nakakasalamuha, nabubura ang mga panata

Sa ngalan ng mga bayan. Hanggang sa makalimutan
Ang pinagmulan. Ilang ulit nang nalagas ang mga langib
At naiwan ang mga kalat-kalat na pulo sa lawas bago

Nasabi sa sariling napapagal na. Kaya huhubarin ang sarili.

Sa unang pagkakataon matatantong abot-kamay lamang

Ang orisonte saka masasabing *kailanma'y hindi ako lumisan.*

BARKO

Wala nang ibang sisisihin sa pagkaantala kundi
Ang kalumaan nito. Habang ang mga kasabayan
Ay naging limot na alaala ng di-mabilang na sakuna
O namamahingang binabalabalan na ng kalawang,
Patuloy pa rin ang paghiwa nito sa pahina
Ng dagat, binubulong ang mga nakasalubong na alon,
Ang mga lambong ng kulap na umuunat sa pagsapit
Ng unang liwanag. Hindi maitatago na sa pagitan
Ng hugong ng kanyang pagtawid ang ritmikadong
Pagpugak na tila tisikong ginigising ng sariling
Paghuhumingasing. Papaano ba idadahilan
Ng mga tripulante na iisang makina na lamang
Ang tumatakbo? Kaya napipilitan silang paulit-
Ulit na ipalabas ang mga pelikula ni Dolphy,
O ang ipaubaya sa idlip ang bawat pagkabagot
Ng mga pasahero. Kung magising silang palyado
Ang makina't inaalo sila ng alon, ang kalumaan
Ng barko ang tanging mapagbubuntungan nila
Ng inis. May magbabakbak ng pintura sa hamba
At ilalantad ang kalawanging langib, may ilan namang

Idadaan sa iisang pangungusap ang kanilang mura

At opinyon sa halaga ng segunda-manong bakal.

Mula sa ispeker, paumanhin ang hiling ng kapitan.

Ngunit hindi ng barko. Sa pagkakahimpil nito sa laot,

Retirado itong ang tanging hiling ay isa pang paglalayag,

Isa pang paglalayag bago ang huling paghuhusga.

Kataw

Kay dali ng paglisan, kay hirap ng pagbalik.

Makailang ulit ko na rin itong nadinig.

Noong una'y babala, ang mga sumunod

Ay pagpapaalala. At noong isang araw,

Sa hilera ng mga banyera ng yeladong isda

Umahon sa malamig na singaw ng mga naaninaw

Ang dating ngalan at lahat ng aking nawala;

Tulad ng isang matalik na kaibigan o pag-ibig

Na tapyas ang mukha kung bumisita sa panaginip.

Kay dali ng paglisan, kay hirap ng pagbalik.

Ito ang aking pagdurusa. Halimbawa, ngayon,

Nagsasalitan ang mga alon sa pagtaboy

Sa nakaumang kong talampakan. Sa aking pagsuko

Matutuyo sa binti ang mga tilamsik-alat na tila kaliskis.

Samantala, sa malayo, may umaawit ng dandansoy.

May magbabaon ng halik sa noo ng paslit

Saka isisilid ang nahihimbing sa nangangatal na paningin.

Nais kong isingit sa langitngit ng ipinipinid ang aking tinig:

Kay dali ng paglisan, kay hirap ng pagbalik.

MARINO

Marahil, huli na ito. Isang pamamaalam.
Nagsusumiksik ang balat sa laman at buto
Dala ng lamig at lagim ng hangin, ang yugyog
Ng libo-libong alon ang pumipiga sa bituka.
Dumating na rin ang dagim at dagundong.
Inaantay ko ang sandali ng pagkalmot ng ulan,
Milyon-milyong balang na magpapaagnas
Sa aming barko. Humaharap ako sa kawalang
Katiyakan. Tiyak akong nag-aalala ka.
Ito ang nakatadhana sa may dalawang puyo.
Tulad ng sinabi mo. Tulad kung gaano
Kametikuloso mong inihahanay ang peleges
Ng aking uniporme bago mo pasadahan ng init.
Wala kang ibang hiling sa tuwing makikipila ako
Sa Kalaw, para mag-abang ng panibagong alok,
Kundi ang piliing humimpil na lang sa pampang.
Nauunawaan kita. Ilang panganib na ba ang nalunod
Sa kasusunod sa amin? Makailang ulit ding nailihis
Ang umaasintang banta ng mga piratang Somali.
Ilang uliuli ang nag-aabang ang nalagpasan

Sa aming pag-uwi. Nadidinig ko ngayon
Ang panalangin at panaghoy ng mga kasama.
Nauunawaan namin ang katapusan kahit sa iba't ibang
Wika. Sa pagkakataong ito, binabalikan ko
Ang mga sandaling nararamdaman ko ang bigat
Ng iyong hita't kapwa gapos ang ating mga lawas ng kumot
Habang iniisa-isa mo ang iyong pangamba.
Magaling akong lumangoy ang palagi kong sagot.
Muli mong isasalaysay ang ukol sa mga suso bilang tugon:
Kung papaano nila piniling lumisan sa kanilang mga bakayan
At gumapang patungong aplaya. May natutong lumangoy
At naging isda, may ilan na nakatagpo ng pagsisidla't
Naging tahong at talaba. Ngunit walang nakakabalik.

DIKYA

Nagkukulay kalawang ang dagat sa unang unat ng liwayway.
Habang nalalansag ang dilim, lumalapad ang abot-tanaw
Ng liwanag at nalalantad sa pampang ang kalat-kalat na dikya,
Mga luminosong santong nag-aabang ng kanilang muling
Pagkabuhay, mga nag-aasam na mahatak pabalik
Sa pagbangon ng mga alon. Sa hubasan, nakalusong
At dahan-dahang binubuhusan ng bagong ama
Ang kanyang anak. Bumabalikwas ang tubig
Sa kanyang pagkakahimbing sa tuwing kinikilala ng sanggol
Ang sariling pagtangis. Ayon sa matandang kaugalian,
Kailangang paiyakin ang mga bata sa alat ng dagat.
Nagkakaunawaan sila ng agos, ng banta ng daluyong,
Ng mga lamang-dagat na handang magpahain
Sa bawat tilamsik ng uha. Ipinapasa ng kalikasan
Ang kaalaman sa mga basal. Dumarating na ang init.
Kailangan nang umahon para sa mag-ama.
Sinasalubong sila ng mga batang minsang nabinyagan dito.
May dala-dalang mga patpat, handang ipantusok
Sa anumang makikilalang lambot. Kapwa hindi nila pansin
Ang mga tila bulaklak na pamumukadkad ng araw

Sa maiitim na katawan ng mga dikya.

Sansaglit na paghikab ng buhay sa baybay.

IMELDA

Hinatid ng ulan ang lawa sa lungsod. At ngayong humupa
Na ang pag-ibig ng tubig sa lupa, nagbabaras ang alingasaw
Ng pagkaagnas sa bawat sulok. Wala nang silbi ang mga elehiya
Sa mga bagay na niyapos ng banlik at nilansag ng baha.
Mula sa kulungan, inilabas na ng kapitbahay ang kanilang aso.
Tila salbabidang handang pumutok sa pamimintog ang lawas
Ng alaga. May nagbalita sa sinapit ng kalapit bayan,
Kung papaano umaatungal ang mga bulldozer sa mga bangkay
Na kanilang nalilimas, kung papaano dumadahak ng lapok
Ang mga patay na nakasuksok sa ilalim ng mga inanod na guho.
May ilang hindi tagaroon. Masuwerte pa nga kami.
May pumupusag-pusag na imelda sa mga kinumutan
Ng putik, tila isang naghihinalong sanggol. Nangungupas
Ang kulay. Humahangos ang mga palikpik habang hinahatak
Ng buntot ang katawan na makalayo sa pagkakasadsad,
Ang muling makatikim ng hangin ng tinakasang baklad.
May kumakatok na bangaw sa aming tainga. Nananahan na
Ang pulutong ng mga langaw sa mga naligaw na isdang
Nakasampay sa mga halaman o nasiksik sa banlik.
At may isang dadagan sa talukap ng hasang ng imelda.

Panatag na mapapalapat ang mga kaliskis bago sa huli-huling

Pagkakataon ihihinga nila ang pagsuko. Marahil nadinig

Ng imelda ang atungal ng pagkalam ng aming sikmura.

DIWATA NG ILOG

Tanging ikaw lang ang narito. Nakaupo sa pinakamalaking bato.

Namumugad sa pantalon ang mga amoreko sa iyong pagdayo.

Naghihingalo ang hihip ng hangin. Umaapaw sa alikabok ang ilog.

Tulad ng iyong inaasahan, hindi mabigkas-bigkas ang paghihikahos,

At sa lalamunan ng daluyan ng agos, kumpol-kumpol na mga tuyot

Na dahon, damo't dumi ng mga hayop ang nag-aabang na maanod.

Tulad ng iyong dibdib, nagnanasa kang mabinyagan ang uhaw

Ng iyong pagkamingaw. Ito ang kinamumuhian mo sa tag-araw.

Kasabay ng pagkulubot ng mga palayan, tinataboy ng alinsangan

Ang mga guraming langkay-langkay na nagtitipon sa kilapsaw

Ng mapanuksong paglusong ng kanyang hintuturo, siyang diwata

Na binihag ang iyong alaala. Madawag ang kalangitan nang iyong nakita

Ang kanyang paglulunoy. Nakilala mo ang dinadala niyang hiwaga.

Hindi pa iyon pag-ibig o marahil pag-ibig na nga. Minsan may mga binata

Ang nagtapat ng kanilang pagsinta ang hindi na muli natunton.

Ito ang iyong kinatakutan, mga lumot sa puso, ang di na makaahon.

Hindi ka mapanatag. Hindi madali ang magtakda ng sariling pagsukol

Lalo na sa hindi batid na panganib tulad ng pag-ibig. Hindi ka isang apoy

Na sa unang salat ng tubig ay sisirit ang lagablab. Iyong binalikan

Ang ilog. Wala na siya roon. Kahit na anong gawing pagkalabusaw

Wala ang kanyang aninong bigla-biglang napapalatag sa mga batuhan.

Nanatili ka. Dinatnan ka ng pagaspas ng mga kabug at sa kabuwanan

Ng pananaginip ng mga humapong kasay-kasay, naghuhunos-kaliskis

Ang mga nagluluksuhang kanduli't dalag. Humihiwa sa buto ang lamig,

Kaba't takot. Kaliskis-tubig-balat-kaliskis, sa ilalim ng pagtakip ng pilik

Humahawi sa dilim ang pagpapalit. Kinatatayuan mo'y biglang nanikip.

Papalapit siya nang papalapit. At natali ang iyong binti sa pag-apaw.

Nilunok na ang iyong anino. Umukit ka ng pangamba sa rabaw.

Iyo nang natatanaw ang paggayat ng ragasa sa anumang naaninaw.

Nabuwal ka. Bago ka pa matangay may isang kamay ang umalalay.

Nagising kang may busal ng banog ang liwanag. Kuyom-kuyom

Ang mga nabasang batumbuhay, palikpik, at nagbagong panahon.

Nariyan lamang siya, tuwing may lagas na dahon, may binubulong.

Isang pagpaparamdam. O pagtatapat. Kaya dagli kang bumangon

Nang bumitiw ang huling biktima ng init. Ikaw lamang ang narito.

Dama mo ang pagdasal ng makahiya, ang pagdapa ng damo.

Nagisnan mo ang pagbuntong-hininga ng batong kinakalyo

Sa iyong pag-aantabay sa pagbukal ng ilog. Sumisikdo ang puso

Sa amoy ng paparating na alimuom. May tumutubong ingay

Mula sa mga bangkay ng tagtuyot. Muling umigpaw ang buhay.

Nakulong ang ugong ng dagundong habang lumalapit ang ulan.

Nang napalingat may mga bakas ng basang yapak kang natanaw.